

KOMISIJOS SPRENDIMAS (ES) 2017/1592**2017 m. gegužės 15 d.****dėl priemonės SA.35429–2017/C (ex 2013/NN), kurią įgyvendino Portugalija, dėl teisės naudoti viešuosius vandens išteklius hidroelektrinių elektros energijai gaminti pratęsimo***(pranešta dokumentu Nr. C(2017) 3110)***(Tekstas autentiškas tik portugalo kalba)****(Tekstas svarbus EEE)**

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 108 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą,

atsižvelgdama į Europos ekonominės erdvės susitarimą, ypač į jo 62 straipsnio 1 dalies a punktą,

papašiusi suinteresuotųjų šalių pateikti pastabų pagal Sutarties 108 straipsnio 2 dalį ir atsižvelgdama į jų pastabas,

kadangi:

1. PROCEDŪRA

- (1) 2012 m. rugsėjo 18 d. Komisija gavo privačių piliečių skundą dėl tariamos neteisėtos valstybės pagalbos, kurią Portugalija suteikė įmonei „EDP – Energias de Portugal, S.A.“⁽¹⁾ (toliau – EDP) ir kuri susijusi tiek su per didelėmis sąnaudomis Portugalijoje, tiek su teisės naudoti viešuosius vandens išteklius hidroelektrinių elektros energijai gaminti pratęsimu.
- (2) 2012 m. spalio 30 d. Komisija skundą persiuntė Portugalijai ir taip pat paprašė pateikti papildomos informacijos; 2013 m. sausio 8 d. raštu Portugalija informaciją pateikė. 2013 m. sausio 25 d. įvyko susitikimas su Portugalijos institucijų atstovais. 2013 m. kovo 7 d. Portugalija pateikė papildomą informaciją.
- (3) 2013 m. rugsėjo 18 d. Europos Komisija nusiuntė raštą Portugalijai ir pranešė apie savo sprendimą pradėti oficialią tyrimo procedūrą Sutarties 108 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka, tačiau tik dėl pratęstos galimybės naudoti viešuosius vandens išteklius hidroenergijai gaminti.
- (4) 2013 m. spalio 21 d. Komisija iš Portugalijos gavo pastabas, o 2014 m. sausio 29 d. buvo atitinkamai priimtas klaidų ištaisymas.
- (5) Komisijos sprendimas pradėti oficialią tyrimo procedūrą⁽²⁾ (toliau – sprendimas pradėti tyrimą) 2014 m. balandžio 16 d. paskelbtas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.
- (6) 2014 m. gegužės mėn. Komisija gavo pastabų iš trečiųjų šalių.
- (7) 2014 m. liepos 3 d. Portugalija atsiuntė savo pastabas dėl trečiųjų šalių pastabų.
- (8) 2016 m. balandžio 15 d. raštu Komisija paprašė pateikti papildomos informacijos. Portugalija 2016 m. rugpjūčio 19 d. atsiuntė savo atsakymą.
- (9) Šiuo sprendimu užbaigiama oficiali tyrimo procedūra, pradėta pagal SESV 108 straipsnį. Sprendime nenagrinėjama, ar priemonė atitinka kitas ES teisės nuostatas, tokias kaip ES viešųjų pirkimų taisyklės ir antimonopolinės taisyklės pagal SESV 102 ir 106 straipsnius.

⁽¹⁾ Iki 2004 m. tai buvo įmonė „Electricidade de Portugal“.

⁽²⁾ Valstybės pagalba SA.35429 (2013/C) (ex 2012/CP) – Teisės naudoti viešuosius vandens išteklius hidroelektrinių elektros energijai gaminti pratęsimas – Kvietimas teikti pastabas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 2 dalį (OL C 117, 2014 4 16, p. 113).

2. PRIEMONĖS APRAŠYMAS

2.1. Portugalijos energijos rinka

- (10) Prieš 2007 m. liberalizuojant Portugalijos elektros energijos rinką, Portugalijoje gaminama elektros energija nebuvo parduodama tiesiogiai rinkoje – ją viešasis elektros energijos tinklo operatorius, t. y. įmonė „Rede Eléctrica Nacional, S.A.“ (toliau – REN), pirkdavo pagal ilgalaikius energijos pirkimo susitarimus (toliau – EPS). Pagal tuos energijos pirkimo susitarimus REN buvo įpareigota iš įgaliotųjų gamintojų per nustatytą laikotarpį, t. y. iki 2027 m., nupirkti nustatytą elektros energijos kiekį nustatyta kaina, kurią sudaro tiksliai nurodyti sąnaudų elementai.

2.2. Sprendimas dėl per didelių sąnaudų

- (11) Įgyvendinus Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2003/54/EB ⁽¹⁾, Portugalija nusprendė EPS nutraukti pirma laiko ir juos pakeisti per didelių sąnaudų kompensacija (sutartinių prievolių pusiausvyros palaikymo sąnaudų priemone). 2004 m. gruodžio 27 d. Įstatymo galią turinčiame dekretu Nr. 240/2004 nustatyti sutartinių prievolių pusiausvyros palaikymo sąnaudų parametrai ir apskaičiavimo metodika.
- (12) Remdamasi Komisijos komunikatu dėl valstybės pagalbos, susijusios su per didelėmis sąnaudomis, tyrimo metodika ⁽²⁾ Portugalija 2004 m. balandžio 1 d. pranešė apie per didelių sąnaudų kompensavimo priemonę. Šios per didelės sąnaudos 34 elektrinėms (iš jų 27 buvo hidroelektrinės) turėjo būti kompensuojamos dėl to, kad buvo pirma laiko nutraukti EDP ir REN energijos pirkimo susitarimai ir numatyta, kad, rinką liberalizavus, ankstesnės investicijos taps sunkia našta. Sprendimas dėl per didelių sąnaudų taikomas ir įmonėms „Tejo Energia“ bei „Turbogas“. Portugalija pranešė ketinanti per didelių sąnaudų kompensaciją suteikti ir įmonėms „Tejo Energia“ bei „Turbogas“. Buvo planuojama, kad priemonė bus finansuojama pajamomis, gaunamomis galutiniam elektros energijos vartotojams nustatant mokestį, apskaičiuojamą pagal jų užsąskaitą.
- (13) 2004 m. priemonę, kuria dengiami galimi trijų įmonių, įskaitant rinkoje įsitvirtinusį operatorių ⁽³⁾, nuostoliai, Komisija patvirtino sprendimu dėl valstybės pagalbos Nr. 161/2004 – Per didelės sąnaudos Portugalijoje ⁽⁴⁾.
- (14) Kaip nustatyta tame Komisijos sprendime, nuo 2007 m. liepos mėn. įmonei EDP kasmet mokamą sutartinių prievolių pusiausvyros palaikymo sąnaudų kompensaciją sudaro du elementai – fiksuotoji sudedamoji dalis (tai *ex ante* apskaičiuota didžiausia metinė suma) ir koreguojamoji sudedamoji dalis (ją nustatant atsižvelgiama į tikrąjį atitinkamų elektrinių faktinių pajamų ir sąnaudų skirtumo vertę), apskaičiuotą konsoliduotos įmonių grupės, šiuo atveju EDP, lygmeniu. Galutinė pakoreguota sutartinių prievolių pusiausvyros palaikymo sąnaudų kompensavimo suma bus apskaičiuojama 2018 m. pradžioje, tai bus vienuoliktieji metai nuo EPS nutraukimo anksčiau laiko. Priėmus Komisijos sprendimą, ši galutinė pakoreguota suma bus apskaičiuota pagal pajamas, numatomas iki 2027 m. pabaigos, kai bus baigta įgyvendinti sutartinių prievolių pusiausvyros palaikymo sąnaudų priemonė.

2.3. Koncesijos laikotarpio pratęsimas

- (15) Susitarimas dėl su įmone EDP sudarytų hidroelektrinių EPS nutraukimo buvo sudarytas 2005 m. vasario mėn., priėmus Įstatymo galią turintį dekretą Nr. 240/2004. Susitarime dėl EPS nutraukimo yra sustabdomojo poveikio nuostata, taikoma nutraukimui, dėl kurio susitarta. Remiantis ta nuostata, EPS gali būti nutraukiamas, jeigu suteikiama teisė ne trumpesnį nei įrangos ir inžinerinių statinių gyvavimo ciklas laikotarpi naudoti viešuosius vandens išteklius. Bet kuriuo atveju, teisė naudoti viešuosius vandens išteklius energijos gamintojai, būtent įmonei EDP, buvo suteikta tokiam pat laikotarpiui.
- (16) Pagal Portugalijos 2005 m. gruodžio 29 d. Vandens įstatymą Nr. 58/2005 ir 2007 m. gegužės 31 d. Įstatymo galią turintį dekretą Nr. 226-A/2007 dėl vandens išteklių naudojimo tvarkos viešieji vandens ištekliai energijai

⁽¹⁾ 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 96/92/EB (OL L 176, 2003 7 15, p. 37).

⁽²⁾ Komisijos priimtas 2001 m. liepos 26 d.; valstybėms narėms apie jį pranešta 2001 m. rugpjūčio 6 d. raštu SG(2001) D/290869.

⁽³⁾ Būtent EDP, „Tejo Energia“ ir „Turbogas“.

⁽⁴⁾ 2004 m. rugsėjo 22 d. Komisijos sprendimas C(2004) 3468 dėl valstybės pagalbos Nr. 161/2004 – Per didelės sąnaudos Portugalijoje (OL C 250, 2005 10 8, p. 9).

gaminti naudojami pagal koncesiją. Subjektas, kuriam suteikiama koncesija, turėjo būti pasirenkamas laikantis vienos iš įstatymais nustatytų konkrečių procedūrų. Pagal įstatymo galią turinčius dekretus Nr. 240/2004 ir 226-A/2007, pasibaigus koncesijai, turtas, susijęs su veikla, kuriai taikoma koncesija, nemokamai sugrąžinamas valstybei. Tačiau jeigu subjektas, kuriam suteikta koncesija, investavo, o koncesijos suteikėjas su tomis investicijomis sutiko, ir tos investicijos nebuvo arba negalėjo būti amortizuotos, valstybė gali grąžinti likutinę vertę arba pratęsti koncesijos terminą likusiam laikotarpiui, per kurį turtas nusidėvės, bet tas laikotarpis negali būti ilgesnis nei 75 metai ⁽¹⁾.

2.4. Hidroelektrinėms suteiktų koncesijų pratęsimo vertė

- (17) Portugalija atliko tris tyrimus, kuriais išsamiai paaiškinti galimos ekonominės vertės dėl 2007 m. pratęsto laikotarpio skaičiavimai. Pagrindiniai tyrimų rezultatai:
- REN apskaičiavimais, koncesijos pratęsimo vertė yra 1 672 mln. EUR – taikoma viena 6,6 % diskonto norma, atitinkanti pačios įmonės EDP nurodytą vidutinės svertinės kapitalo kainos vertę.
 - „Caixa Banco de Investimento“ apskaičiavimais, vertė yra 650–750 mln. EUR – taikomos dvi diskonto normos: likutinė energijos pardavimo susitarimų vertė, diskontuota taikant 4,57 % normą, gaunamą 15 metų Vyriausybės obligacijų 4,05 % pelningumui taikant 50 bazinių punktų skirtumą; ir laisvi grynųjų pinigų srautai, diskontuoti taikant 7,72 % vidutinės svertinės kapitalo kainos normą – taikomas ilgalaikio turto kainodaros modelis, o jam reikalingi duomenys netiesiogiai gauti remiantis panašiais Europos viešųjų paslaugų įmonių turto ir rizikos sąnaudų apskaičiavimais.
 - „Credit Suisse First Boston“ (toliau – CSFB) apskaičiavimais, vertė yra 704 mln. EUR, atsižvelgiant į numatomą 50 EUR už MWh elektros energijos kainą, – vidutinei svertinei kapitalo kainai atitinkamai taikoma 7,89 %, o likutinei vertei – 4,55 % diskonto norma. Vidutinė svertinė kapitalo kaina, kaip ir nustatytoji banko „Caixa Banco de Investimento“, nustatoma taikant ilgalaikio turto kainodaros modelį, o jam reikalingi duomenys netiesiogiai gauti remiantis panašiais Europos viešųjų paslaugų įmonių turto ir rizikos sąnaudų apskaičiavimais.
- (18) Įstatymo galią turinčiu dekretu Nr. 226-A/2007 buvo teisiškai pagrįstos EPS sustabdomojo poveikio nuostatos EDP valdomoms hidroelektrinėms, kurių EPS įstatymo galią turinčiu dekretu Nr. 240/2004 buvo nutraukti, pratęsiant teisių naudotis viešaisiais vandens ištekliais galiojimo terminą.
- (19) Pagal Įstatymo galią turinčio dekreto Nr. 226-A/2007 91 straipsnio 6 dalį teises perduodant elektros energijos gamintojams (*de facto* – EDP) turėjo būti sumokėta suma, atspindinti ekonominę ir finansinę pusiausvyrą. Kaip apibrėžta Įstatymo galią turinčio dekreto Nr. 226-A/2007 92 straipsnio 1 dalyje, ši kiekvienai elektrinei tenkanti suma yra lygi elektrinės veikimo iki pratęsto laikotarpio pabaigos rinkos vertės, išreikštos grynųjų pinigų srautais, ir investicijų likutinės vertės skirtumui, kaip nustatyta EPS, ir kiekviena iš šių dviejų kainos sudedamųjų dalių diskontuota taikant tinkamas diskonto normas. Ta nuostata leista finansiniu požiūriu sandorio nelaikyti viena bendra investicija, nes taikomos skirtingos palūkanų normos diskontuoti:
- likutinei vertei (ji turės būti sumokėta įmonei EDP);
 - finansiniams laisviems grynųjų pinigų srautams, įmonėje EDP susidarantiems tų hidroelektrinių pagamintą elektros energiją vėliau parduodant (šią sumą Portugalijai turi sumokėti įmonė EDP ir galiausiai vartotojai).
- (20) Remiantis Įstatymo galią turinčio dekreto Nr. 226-A/2007 nuostatomis, įmonė EDP Portugalijos valstybei sumokėjo 759 mln. EUR sumą, siekiant užtikrinti ekonominę ir finansinę pusiausvyrą pratęsus visų 27 hidroelektrinių koncesijas. Į šį skaičių įeina ir 55 mln. EUR suma, atitinkanti vandens išteklių mokesčio tarifą. Vadinasi, grynoji įmonės EDP sumokėto atlygio suma yra 704 mln. EUR.

2.5. Skundas

- (21) 2012 m. rugsėjo mėn. gautame skunde buvo nurodyta, kad Portugalija įmonei EDP suteikė neteisėtą valstybės pagalbą, nesuderinamą su vidaus rinka, ir kad pagalba suteikta dviem atskiromis priemonėmis:
- įmonės EDP per didelių sąnaudų, patirtų iki elektros energijos rinkų liberalizavimo, kompensacija – ją Komisija patvirtino savo sprendimu dėl valstybės pagalbos Nr. 161/2004 – Per didelės sąnaudos Portugalijoje

⁽¹⁾ Portugalijos institucijos paaiškino, kad principas, pagal kurį neamortizuotos investicijos kompensuojamos, kai koncesijos laikotarpio pabaigoje atitinkamas turtas grąžinamas valstybei, pagal Portugalijos įstatymus buvo taikomas ir prieš sektoriaus liberalizavimą.

(kaip nurodyta 12 konstatuojamojoje dalyje ⁽¹⁾); skundo pateikėjas tvirtina, kad dėl po to, kai buvo priimtas Komisijos sprendimas, pasikeitusių aplinkybių ir Komisijos komunikato dėl valstybės pagalbos, susijusios su per didelėmis sąnaudomis, tyrimo metodikos ⁽²⁾ sąlygų nesilaikymo 2004 m. patvirtinta pagalba nebesuderinama su Sąjungos valstybės pagalbos taisyklėmis;

- b) maža kaina, kurią įmonė EDP Portugalijai 2007 m. sumokėjo už koncesijų laikotarpio, per kurį suteikiama teisė hidroenergijai gaminti naudoti viešuosius vandens išteklius, pratęsimą nerengiant viešo konkurso – taip įmonės EDP naudai buvo atsakyta valstybės pajamų.

2.6. Sprendimas pradėti tyrimą

- (22) Sprendime pradėti tyrimą Komisija atmetė skundo dalį, susijusią su per didelių sąnaudų kompensacija, ir padarė išvadą, kad nėra priežasčių pareikšti, kad pagalba nebesuderinama su vidaus rinka.
- (23) Tačiau Komisijai abejonių kilo dėl valstybės pagalbos, įmonei EDP galbūt suteiktos taikant vandens išteklių naudojimo tvarką. Komisija savo sprendime pradėti tyrimą padarė preliminarią išvadą, kad gali būti, jog galbūt maža suma, įmonės EDP sumokėta už teisės naudoti vandens išteklius galiojimo pratęsimą pagal įstatymo galią turintį dekretą Nr. 226-A/2007, jeigu tai būtų patvirtinta, įmonei EDP suteiktas atrankusis ekonominis pranašumas.
- (24) Suderinamumo klausimu Komisija tame etape nematė jokie tinkamo teisinio pagrindo, kuriuo būtų galima patvirtinti galimos įmonei EDP suteiktos pagalbos suderinamumą su vidaus rinka.

2.6.1. Konkurso nerengimas

- (25) Pirmiausia, Komisija atkreipė dėmesį, kad pagal koncesiją suteikta teise naudoti viešuosius vandens išteklius, kad būtų galima teikti rinkoje teikiamą paslaugą, ekonominis pranašumas pagalbos gavėjui gali būti ir nesuteiktas, jeigu koncesija skiriama vykstant atviram ir nediskriminaciniam konkursui ir dalyvauja pakankamas skaičius suinteresuotų operatorių. Tačiau šiuo atveju nesurengus konkurso susitarimais dėl EPS nutraukimo vidutiniškai beveik 25 metams *de facto* pratęsta galimybė įmonei EDP naudotis išskirtine teise valdyti atitinkamas elektrines. Iš tikrųjų, konkursas nerengtas dėl to, kad į 27 REN ir EDP sudarytus susitarimus dėl EPS nutraukimo buvo įtrauktos sustabdomojo poveikio nuostatos.
- (26) Atsižvelgiant į tai, kad elektrinėms tenka didelė Portugalijos rinkos dalis (27 %), taip pat į EDP padėtį Portugalijos elektros energijos gamybos ir didmeninio tiekimo rinkoje (55 %) ir hidroelektrinėms tenkančią konkrečią elektros energijos gamybos portfelio dalį, Komisija laikėsi nuomonės, kad tokios sustabdomojo poveikio nuostatos gali turėti ilgalaikį stūmimo iš rinkos poveikį, galimiems konkurentams, galėjusiems dalyvauti atvira konkurse, nesuteikiant galimybių patekti į rinką. Todėl, jeigu vykstant konkursui būtų buvusi gauta didesnė kaina, negu sumokėjo įmonė EDP, atėmus šiai įmonei priklausančią likutinę vertę, gali būti nustatyta, kad įmonei EDP nederamai suteiktas ekonominis pranašumas.

2.6.2. Patvirtinamieji ekonominiai tyrimai, kuriais remtasi apskaičiuojant sandorio kainą

- (27) Antra, savo sprendime pradėti tyrimą Komisija laikėsi nuomonės, kad, jeigu konkursas nerengiamas, kitas tinkamas sprendimas galėjo būti įprastomis rinkos sąlygomis rengiamos Portugalijos institucijų ir EDP derybos. Portugalija, veikdama taip, kaip veikia rinkos dalyvis, būtų siekusi gauti didžiausią grąžą iš viešųjų gėrybių, kuriomis leidžia naudotis pagal koncesiją. Jeigu būtų laikytasi tokio požiūrio, per derybas su EDP būtų buvę remiamasi 2007 m. atliktu vertinimu ⁽³⁾, kuris, kaip buvo įrodyta, Portugalijai naudingiausias, t. y. REN pateiktu vertinimu.
- (28) Kaip nurodyta sprendimo pradėti tyrimą 44 konstatuojamojoje dalyje, Portugalija sutiko su galutine kaina, sudarančia beveik pusę kainos pagal REN vertinimą. Jeigu būtų įrodyta, kad REN pasiūlytas vertinimas yra tiksliausias, atrodytų neįtikima, kad valstybė per derybas su EDP veikė kaip rinkos dalyvė.

⁽¹⁾ 2004 m. rugsėjo 22 d. Komisijos sprendimas C(2004) 3468 dėl valstybės pagalbos Nr. 161/2004, *Per didelės sąnaudos Portugalijoje* (OL C 250, 2005 10 8, p. 9).

⁽²⁾ Komisijos priimtas 2001 m. liepos 26 d.; valstybėms narėms apie jį pranešta 2001 m. rugpjūčio 6 d. raštu SG(2001) D/290869.

⁽³⁾ Žr. sprendimo pradėti tyrimą 16 konstatuojamąją dalį.

2.6.3. Sandorio kainai nustatyti taikyta finansinė metodika

- (29) Trečia, abejonių kilo ir dėl sandorio kainai nustatyti taikytos metodikos. Įstatymo galią turinčiu dekretu Nr. 226-A/2007 nustatytas metodas labai atitinka banko „Caixa Banco da Investimento“ siūlomą būdą, kai taikomos dvi diskonto normos ⁽¹⁾.
- (30) Komisijai kilo abejonių dėl to, kad taikant ne tą pačią diskonto normą, paremtą tik EDP kapitalo sąnaudomis, kaip siūlė REN, įmonei EDP gali būti suteikiamas ekonominis pranašumas. Komisija atkreipė dėmesį, kad, jeigu likutinei vertei ir laisviems grynųjų pinigų srautams diskontuoti taikyta norma būtų buvusi viena vidutinės svartinės kapitalo kainos norma, nustatoma pagal tipines Europos elektros energijos gamintojos kapitalo sąnaudas (7,55 %), EDP būtų turėjusi sumokėti 1 340 mln. EUR, t. y. 581 mln. EUR daugiau nei EDP iš tikrųjų sumokėjo.
- (31) Todėl Komisija savo sprendime pradėti tyrimą laikosi nuomonės, kad, atsižvelgiant į Portugalijos institucijų pasirinkimą pratęsti koncesijas ir tuo suteikti EDP išskirtinės naudos, o ne rengti kitiems konkurentams atvirą konkursą, būtų buvę tinkamiau taikyti diskonto normą, paremtą įmonės EDP faktine vidutine svartine kapitalo kaina, kad būtų atspindėtos jos tikros kapitalo sąnaudos. REN nurodė, kad 2007 m. faktinė vidutinė svartinė kapitalo kaina buvo 6,6 %, todėl būtų tinkama taikyti šį dydį, o ne 7,55 % Taigi, Komisija padarė išvadą, kad galima nustatyti, jog įmonei EDP nederamai suteiktas ekonominis pranašumas.

3. SUINTERESUOTŲJŲ ŠALIŲ PASTABOS

- (32) Vykstant oficialiam tyrimui, Komisija gavo pastabų iš skundų pateikėjų ir EDP.
- (33) Skundo pateikėjai laikėsi nuomonės, kad, pratęsus koncesijas, įmonei EDP suteikta valstybės pagalba. Pasak jų, priemonė yra kompensacija už prarastas pajamas.
- (34) 2014 m. gegužės 19 d. atsakyme EDP laikėsi priešingos nuomonės – priemonė nėra valstybės pagalba. Pirma, EDP tvirtina negavusi jokio ekonominio pranašumo iš to, kad 2007 m. buvo pripažinta teisė naudoti viešuosius vandens išteklius iki 27 hidroelektrinėse, su kuriomis buvo pasirašyti energijos pirkimo susitarimai, esančios įrangos naudojimo trukmės pabaigos, atsižvelgiant į tai, kad ta teisė suteikta įprastomis rinkos sąlygomis.
- (35) Pasak EDP, ekonominį pranašumą galima paneigti, jeigu valstybė veikia kaip privati pardavėja ir atviroje rinkoje rinkos sąlygomis vykdo sandorį bei siekia už turtą gauti geriausią kainą.
- (36) EDP teigia turinti teisę į likutinę hidroelektrinių vertę, jeigu energijos pirkimo susitarimai nutraukiami dar nesibaigus elektrinių naudojimo laikui. Todėl valstybei buvo ekonomiškai nenaudinga 2007 m. skelbti atvirą konkursą ir paskirti naujas vandens išteklių koncesijas.
- (37) EDP laikosi nuomonės, kad jeigu valstybė būtų siekusi gauti didesnę vertę nei nurodytoji atlikus nepriklausomus tyrimus, EDP būtų pasirinkusi ne galimybę pratęsti teisės naudoti vandens išteklius galiojimą, bet iškart gauti likutinę elektrinių vertės sumą, nes EDP turi tokią teisę.
- (38) Be to, EDP laikosi nuomonės, kad REN atliktame koncesijų pratęsimo ekonominės vertės tyrime esama netinkamų ekonominių ir finansinių prielaidų, dėl kurių labai sumažėja teisių vertė, o tai reiškia, kad EDP dvišalėse derybose niekada nebūtų sutikusi su to tyrimo išvadomis.
- (39) Todėl EDP tvirtina, jog pakanka vienašališkai nustatyti koncesijų pratęsimo vertę, taikant objektyvią vertinimo metodiką, kad būtų išvengta ekonominio pranašumo.
- (40) Antra, EDP tvirtina, kad Įstatymo galią turinčiu dekretu Nr. 226-A/2007 nustatyta metodika yra objektyvi ir paremta visuotinai priimtais ekonominio skaičiavimo principais. Ją taikant galima nuosekliai, pateisinamai ir nesavavališkai apskaičiuoti kompensaciją.

⁽¹⁾ Žr. sprendimo pradėti tyrimą 16 konstatuojamąją dalį.

- (41) Kalbant apie tinkamas diskonto normas, kurias būtina taikyti kiekvienos elektrinės finansiniams srautams, ir „Caixa Banco de Investimento“, ir CSFB daro išvadą, kad elektrinių likutinės vertės diskonto norma turėtų atspindėti sutartinę tai vertei būdingą riziką. EDP nurodo, kad visais energijos pirkimo susitarimais, nuo pat jų įsigaliojimo 1995 m., įmonei EDP suteikta teisė iš REN gauti elektrinės likutinę vertę, jeigu sutartys būtų nutrauktos joms dar nebaigus galioti. Todėl, jeigu EDP nebūtų suinteresuota, kad jai suteiktų teisių naudoti viešuosius vandens išteklius galiojimas būtų pratęstas, baigus galioti kiekvienam energijos pirkimo susitarimui iš REN ji būtų gavusi likutinės vertės sumą.
- (42) Be to, EDP aiškina, kad hidroelektrinių likutinė vertė, kurią susigrąžinti ji turi teisę, iš tikrųjų yra įmonės EDP per įmonę REN valstybei teikiamas kreditas nuo energijos pirkimo susitarimų įsigaliojimo 1995 m. REN yra Portugalijos valstybės kontroliuojama įmonė. Todėl rizika, kad nepavyks įvykdyti savo įsipareigojimų, turėtų būti siejama su valstybės skolos rizika. EDP daro išvadą, kad nustatant atitinkamą diskonto normą, taikytiną atnaujinant tą vertę, reikėtų atsižvelgti tik į riziką, susijusią su REN negebėjimu vykdyti savo prievolių.

4. PORTUGALIJOS PASTABOS IR ATSAKYMAI

- (43) Portugalija atsiuntė atsakymą į suinteresuotųjų šalių pastabas, bet dėmesį sutelkė į per didelių sąnaudų klausimą, dėl kurio Komisijai nekilo abejonių.
- (44) 2016 m. balandžio mėn. Komisija paprašė Portugalijos pateikti papildomos informacijos. Portugalija 2016 m. balandžio 16 d. atsakė ir pateikė teisinių paaiškinimų dėl Įstatymo galią turinčio dekreto Nr. 240/2004 nuostatų ir koncesijos sutarčių priedų.

5. PRIEMONĖS VERTINIMAS

5.1. Pagalbos buvimas

- (45) Sutarties 107 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.
- (46) Kad galėtų padaryti išvadą, ar suteikta valstybės pagalba, Komisija turi įvertinti, ar vertinama priemonė atitinka visus Sutarties 107 straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus (t. y. valstybės išteklių perdavimo, atrankiojo pranašumo, galimo konkurencijos iškraipymo ir poveikio ES vidaus prekybai).

5.1.1. Priskyrimas valstybei

- (47) Kalbant apie priskyrimą valstybei, tais atvejais, kai valdžios institucija suteikia pagalbos gavėjui pranašumą, priemonė iš esmės yra priskirtina valstybei.
- (48) Teisės naudoti viešuosius vandens išteklius hidroenergijai gaminti, naudingos įmonei EDP, veikiančiai kaip subjektas, gaunantis REN koncesiją, galiojimas pratęsiamas įgyvendinant Įstatymo galią turintį dekretą Nr. 226-A/2007 dėl vandens išteklių naudojimo tvarkos. Šio įstatymo galią turinčio dekreto nuostatomis nustatomos ir taisyklės, kurių valstybė turi laikytis nustatydamą įmonės EDP mokamas išmokas už ekonominę teisės galiojimo pratęsimo naudą. Įstatymo galią turintis dekretas Nr. 226-A/2007 yra valstybės dokumentas, priimtas ir vykdomas Portugalijos institucijų. Vadinasi, pagalbos priemonės, kurių galbūt esama, būtų priskirtinos Portugalijos Respublikai.

5.1.2. Valstybiniai ištekliai

- (49) Kalbant apie išteklių laikymą valstybės ištekliais, galimybės naudotis valstybės nuosavybe ar gamtos ištekliais arba specialiųjų ar išskirtinių teisių suteikimas, nenustatant tinkamo atlygio pagal rinkos įkainius, gali būti laikoma valstybės pajamų atsisakymu ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Žr. Komisijos komunikato dėl Europos Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių taikymo kompensacijai už visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimą (OL C 8, 2012 1 11, p. 4) 33 punktą – jame nurodytas 2003 m. gegužės 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH/Telekom-Control-Kommission, ir Mobilkom Austria AG, C-462/99, ECLI:EU:C:2003:297, 92 ir 93 punktai; taip pat 2007 m. liepos 4 d. Pirmos instancijos teismo sprendimas *Bouygues ir Bouygues Télécom SA/Komisija, T 475/04, ECLI:EU:T:2007:196, 101, 104, 105 ir 111 punktai.**

- (50) Pagal Portugalijos Vandens įstatymą Nr. 58/2005 ir Įstatymo galią turintį dekretą Nr. 226-A/2007 Portugalijos teritorijoje esantys vandens ištekliai priklauso Portugalijos valstybei, jų negalima privačiai pasisavinti ir jie negali priklausyti fiziniams ar juridiniams asmenims. Vadinasi, iš esmės ekonominė nauda, gaunama naudojant viešuosius vandens išteklius, teikiama iš valstybinių išteklių, kaip nustatyta Sutarties 107 straipsnio 1 dalyje.
- (51) Nematerialios vertės gamtos ištekliai, tokie kaip vanduo arba oras, gyventojams gali būti būtini, o kartais gyvybiškai svarbūs. Tačiau, jeigu juos naudojant nevyksta pardavimas ir (arba) jų naudojimui nesuteikiama ekonominė vertė, tokie ištekliai gali nebūtinai būti priemonė, kuria suteikiama tokios rūšies ekonominė nauda, kokia nurodyta Sutarties 107 straipsnio 1 dalyje, ir tai gali būti nelaikoma valstybės ištekliais. Šiuo atveju priemonę sudaro tai, kad suteikta teisė naudoti vandens išteklius, esančius valstybės nuosavybės dalimi. Tai, kad esama sandorio kainos, rodo, jog šiai teisei suteikta ekonominė vertė. Todėl Komisija daro išvadą, kad priemonė susijusi su valstybės ištekliais.
- (52) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/60/EB ⁽¹⁾ 9 straipsnyje nustatytas sąnaudų, patirtų teikiant vandens paslaugas, susigrąžinimo principas, reikalaujama vandens kainų politikos, kuria vartotojai būtų pakankamai skatinami vandenį naudoti efektyviai, ir kad prie to, *inter alia*, tinkamai prisidėtų pramonė. Šiomis Sąjungos teisės nuostatomis pripažįstama ekonominė įvairios vandens naudojimo paskirties vertė. Be to, bet kuriuo atveju, kalbant apie Portugaliją, Įstatymo galią turinčio dekreto Nr. 226-A/2007 91 straipsnio nuostatomis taip pat nustatyta, kad viešuosius vandens išteklius naudojant elektrai gaminti pagal Portugalijos įstatymus tai turi ekonominę, kiekybiškai įvertinimą ir komercinę vertę.
- (53) Vadinasi, teisės naudoti viešuosius vandens išteklius hidroenergijai gaminti, naudingos įmonei EDP, veikiančiai kaip subjektas, gaunantis REN koncesiją, galiojimo pratęsimas, kaip nustatyta Įstatymo galią turinčiame dekrete Nr. 226-A/2007, yra susijęs su valstybės ištekliais pagal Sutarties 107 straipsnio 1 dalį.

5.1.3. Pranašumo nebuvimas

- (54) Ar sandoris atitinka rinkos sąlygas, galima nustatyti remiantis ir visuotinai priimta standartine vertinimo metodika ⁽²⁾. Tokia metodika turi būti pagrįsta turimais objektyviais, patikrinamais ir patikimais duomenimis ⁽³⁾, duomenys turėtų būti pakankamai išsamūs ir atspindėti ekonominę padėtį tuo metu, kai, atsižvelgiant į rizikos lygį ir būsimus lūkesčius, buvo priimtas sprendimas dėl sandorio ⁽⁴⁾.
- (55) Savo sprendime pradėti tyrimą Komisija abejojo, ar koncesijų pratęsimas ekonominė vertė, nustatyta 2007 m., nebuvo per maža dėl to, kad jos dviem sudedamosioms dalims – likutinei neamortizuoto turto vertei ir laisvų grynųjų pinigų srautams, gaunamiems hidroelektrinėms vykdant veiklą, taikytos skirtingos diskonto normos.
- (56) 2007 m. apskaičiuota pratęsimas kaina yra 704 mln. EUR (atskaičius atsiimtą 55 mln. EUR mokesčių sumą), ją sudaro dvi sudedamosios dalys. Pirma, ją sudaro diskontuoti laisvi grynųjų pinigų srautai, susidarantys hidroelektrinėms vykdant veiklą 2020–2044 m. ⁽⁵⁾ (2 115 mln. EUR suma, diskontuota 2007 m.). Antra, ją sudaro grynoji dabartinė likutinė vertė 2007 m. (1 356 mln. EUR suma, diskontuota 2007 m.). Reikėtų atkreipti dėmesį, kad EDP būtų turėjusi teisę atgauti to turto vertę, jeigu Portugalija būtų nusprendusi nepratęsti įmonei EDP suteiktos koncesijos.
- (57) Komisijai kilo klausimas, kiek mažesnio diskonto koeficiento taikymas likutinei neamortizuoto turto vertei buvo priimtinas metodikos požiūriu ⁽⁶⁾.
- (58) Siekiant parodyti tai, kad šio neamortizuoto turto, naudojamo elektrinei veikiant, vertė bus žinoma 2020 m., taigi neapibrėžtumo yra mažiau, nes susitarimai sudaryti su Portugalijos valstybės kontroliuojamais subjektais,

⁽¹⁾ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000 12 22, p. 1).

⁽²⁾ Žr. 2007 m. kovo 29 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Scott/Komisija*, T-366/00, ECLI:EU:T:2007:99, 134 punktą; ir 2010 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Seydaland Vereinigte Agrarbetriebe*, C-239/09, ECLI:EU:C:2010:778, 39 punktą.

⁽³⁾ Žr. 2004 m. rugsėjo 16 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Valmont Nederland BV/Komisija*, T-274/01, ECLI:EU:T:2004:266, 71 punktą.

⁽⁴⁾ Žr. 2007 m. kovo 29 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Scott/Komisija*, T-366/00, ECLI:EU:T:2007:99, 158 punktą.

⁽⁵⁾ 2020 m. – tai su sandoriu susijusių 27 hidroelektrinių energijos pirkimo susitarimų galiojimo ir per didelių sąnaudų kompensavimo laikotarpio pabaigos metų vidurkis. 2044 m. – tai laikotarpio, kurį pratęstos 27 hidroelektrinių koncesijos, pabaigos metų vidurkis.

⁽⁶⁾ Žr. sprendimo pradėti tyrimą 51 konstatuojamąją dalį.

bankai taikė mažesnę diskonto normą nei grynųjų pinigų srautams taikyta vidutinė svertinė kapitalo kaina, kitaip sakant, nerizikinga norma pridėjus 50–80 bazinių punktų skirtumą (apie 4,6 %, palyginti su 7,8 %, taikomais vidutinei svertinei kapitalo kainai). Taikant mažesnę diskonto normą padidėja dabartinė likutinės vertės vertė ir sumažėja pratęsimo kaina. Atsižvelgiant į tai, kad likutinei vertei nedaro poveikio toks pat ekonominis neapibrėžtumas, koks siejamas su laisvais grynųjų pinigų srautais, galima daryti išvadą, kad nerizikingos normos taikymas yra pagrįstas.

- (59) Kita vertus, tai, kad grynajai dabartinei laisvų grynųjų pinigų srautų (susidarančių vidutiniškai nuo 2020 iki 2044 m.) vertei apskaičiuoti taikoma vidutinė svertinė kapitalo kaina, atitinka rinkos praktiką. Tai pateisinama didesne operacine rizika, atsižvelgiant į tai, kad rinka liberalizuota, sukurta Pirėnų pusiasalio elektros rinka ⁽¹⁾, Europos lygmeniu labiau integruotos energijos rinkos plėtra, dėl kurios apskritai atsiranda daugiau netikrumo dėl grynųjų pinigų gavimo. Todėl vidutinė svertinė kapitalo kaina diskontuotiems grynųjų pinigų srautams taikoma pagrįstai.
- (60) Vidutinę svertinę kapitalo kainą „Caixa Banco de Investimento“ ir CSFB apskaičiavo taikydami lyginamosios analizės (lyginama su panašių panašiuose sektoriuose veikiančių subjektų vidutine svertine kapitalo kaina) metodo ir metodo „iš apačios į viršų“ (vidutinė svertinė kapitalo kaina perskaiciuojama naudojant iš „Bloomberg“ gautus viešus duomenis) derinį. „Caixa Banco de Investimento“ ir CSFB apskaičiavo, kad vidutinė svertinė kapitalo kaina atitinkamai yra 7,72 % ir 7,88 % Šis metodas atitinka rinkos praktiką, taip pat dera su panašiais metodais, Komisijos jau patvirtintais nagrinėjant kitas bylas ⁽²⁾.
- (61) Komisijai taip pat kilo abejonių, ar perdavimo sistemos operatoriaus REN taikyta pratęsimo kainos vertinimo metodika, kai buvo gauta didesnė kaina (1 672 mln. EUR), negalėjo būti laikoma tinkamesniu metodu nei šių dviejų finansų įstaigų atlikti vertinimai ⁽³⁾.
- (62) Tačiau REN pasiūlyta metodika neatitinka rinkos praktikos. Siūloma pratęsimo kaina negali būti gaunama dėl šių priežasčių:
- REN ir likutinei vertei, ir laisviems grynųjų pinigų srautams taikė vieną bendrą diskonto normą. Taikant šią diskonto normą daroma prielaida, kad vidutinė svertinė kapitalo kaina nustatoma pagal įmonės EDP vidutinę svertinę kapitalo kainą (6,6 %). Tačiau vidutinė svertinė kapitalo kaina turi atspindėti pelningumą, kurio iš tam tikros rūšies projekto reikalauja konkrečios šalies konkretaus sektoriaus investuotojų grupė. Vidutinė svertinė kapitalo kaina paprastai apskaičiuojama taikant ir lyginamosios analizės (lyginama su panašių rinkos veikėjų vidutine svertine kapitalo kaina) metodą, ir metodą „iš apačios į viršų“, kai naudojamas konkretus kiekvienos sudedamosios vidutinės svertinės kapitalo kainos dalies įvertis (beta, rinkos rizikos priemoka), bet atliekant tyrimą to nedaryta. Todėl atrodo, kad taikant REN metodą nesilaikyta standartinės rinkoje visuotinai priimtos metodikos.
 - Be to, Portugalijos institucijos negalėjo remtis REN skaičiavimais, nes REN nebuvo nepriklausoma. Remiantis Portugalijos teisine sistema, koncesijos vertė turėjo būti nustatoma remiantis dviejų nepriklausomų subjektų, šiuo atveju – CSFB ir „Caixa Banco de Investimento“, atliktais vertinimais, ir jų vertinimais buvo remiamasi nustatant pratęsimo kainą. Kaip matyti iš to, kas dėstyta pirmiau, CSFB ir „Caixa Banco de Investimento“ atlikti vertinimai buvo pagrįsti tinkama metodika. Komisija nemato priežasčių manyti, kad šie vertinimai yra netinkami koncesijų pratęsimo laikotarpio rinkos vertei nustatyti.
- (63) Taigi, deramai išanalizavus, galima teigti, kad metodika, Portugalijos taikyta pratęsimo kainai apskaičiuoti, gali būti laikoma tinkama.
- (64) Jeigu būtų rengtas konkursas, pasibaigus energijos pirkimo susitarimais nustatytam koncesijos laikotarpiui (2020 m.) Portugalija būtų turėjusi įmonei EDP sumokėti neamortizuoto turto vertės sumą. Antra, pratęsimo kaina grindžiama prielaida, kad elektros energijos kainos bus 50 EUR už MWh. Reikėtų paminėti, kad per tą patį laikotarpį įvertintų per didelių sąnaudų kompensacija buvo paremta 36 EUR už MWh įverčiu. Jeigu šia prielaida būtų remtasi skaičiuojant pratęsimo kainą, Portugalija būtų rėmusi neigiamą kainą (– 15,4 mln. EUR grynosios dabartinės vertės). Todėl kainos prielaidos, palyginti su prielaidomis, kuriomis remtasi priimant sprendimą dėl per didelių sąnaudų, Portugalijos valstybei tikrai palankesnės ir matyti, kad pasirinktas atsargenis metodas, o juo vertindamos pratęsimo kainą rėmėsi ir abi finansų įstaigos.

⁽¹⁾ Pirėnų pusiasalio elektros energijos rinka, arba MIBEL, apibrėžta Portugalijos Respublikos ir Ispanijos Karalystės tarptautiniame susitarime dėl Pirėnų pusiasalio elektros energijos rinkos sukūrimo. MIBEL įgyvendinama Ispanijoje (pvz., 2006 m. birželio 30 d. Įsakymas Nr. ITC/2129/2006) ir Portugalijoje (pvz., 2006 m. birželio 26 d. Įsakymas Nr. 643/2006) priėmus keletą teisės aktų.

⁽²⁾ Žr., pvz., Valstybės pagalba – Vengrija – SA.38454 (2015/C)(ex 2015/N) – Galima pagalba Pakšo atominėi elektrinei – Kvietimas teikti pastabas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 2 dalį (OL C 8, 2016 1 12, p. 2), ir Sprendimą *Ispanija ir Ciudad de la Luz/Komisija*, sujungtos bylos T-319/12 ir T-321/12, ECLI:EU:T:2014:604, 40 punktas, Sprendimą *Landes Nordrhein-Westfalen/Komisija*, T-233/99 ir T-228/99, ECLI:EU:T:2003:57, 245 punktas.

⁽³⁾ Žr. sprendimo pradėti tyrimą 48–51 konstatuojamąsias dalis.

6. IŠVADA

- (65) Todėl Komisija daro išvadą, kad priemonė, kuria įmonei EDP suteikta teisė už 704 mln. EUR kainą ilgesnį laikotarpį naudoti hidroelektrines, neatitinka visų bendrai taikomų Sutarties 107 straipsnio 1 dalies sąlygų, taigi tai nėra valstybės pagalba.

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Priemonė, kurią Portugalija suteikė įmonei „Energias de Portugal, S.A.“ (EDP) ir kuri susijusi su galimybės toliau naudoti viešuosius vandens išteklius hidroenergijai gaminti pratęsimu, nėra valstybės pagalba pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalį.

2 straipsnis

Šis sprendimas skirtas Portugalijos Respublikai.

Priimta Briuselyje 2017 m. gegužės 15 d.

Komisijos vardu
Margrethe VESTAGER
Komisijos narė
